

3. European Commission. EU-Ukraine Association Agreement. Brussels, 2014. 212 p.
4. OECD. Public Governance Review: Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2021. 196 p.
5. Романенко О. Г. Адміністративно-правові засади фінансової дисципліни регіонального управління. *Право України*. 2021. № 6. С. 44–52.
6. Шемшученко Ю. С. Правові режими надзвичайних ситуацій у системі державного управління. *Юридична наука*. 2022. № 5. С. 12–20.
7. Міністерство цифрової трансформації України. Концепція розвитку цифрових адміністративних послуг. Київ, 2021. URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 30.09.2025).
8. Council of Europe. European Charter of Local Self-Government. Strasbourg, 1985. 14 p.
9. Гетьман А. П. Інститути реінтеграції у правовій системі України. Харків : Право, 2021. 278 с.
10. European Commission. Cohesion Policy and Ukraine's Recovery. Brussels, 2022. 154 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-25>

Котов І. В.,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри менеджменту та публічного управління
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна*

ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ АР КРИМ В УМОВАХ ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

Російські ворожі дії тривають вже більше 10 років. Протягом цього періоду окупація АР Крим суттєво позначилася не лише на самому півострові, але й на потенційних напрямках деокупації та реінтеграції даної території зі сторони України. З моменту повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави, ще більше загострилася дана проблематика, даючи змогу говорити про реальні стратегічні кроки майбутньої реінтеграції АР Криму, після його деокупації. Детальне вивчення політичних наслідків потенційної реінтеграції АР Криму та прогнозування перспективних напрямів його розвитку в умовах післявоєнного відновлення відіграє важливу роль

в процесі забезпечення регіональної та глобальної безпеки, а також подальшого стабільного розвитку як даної території, так і держави в цілому. При цьому варто зазначити, що беручи до уваги усі аспекти розвитку Кримського півострова після його повернення під контроль нашої держави можна забезпечити стабільне та ефективне процвітання даного регіону.

На нашу думку, дослідження проблеми відновлення АР Крим в умовах деокупації та реінтеграції є надзвичайно важливим. Стратегія деокупації повинна передбачати конкретний план дій, мета яких полягає у звільненні та повній реінтеграції українського Кримського півострова. При цьому надзвичайно важливо, щоб законодавчі акти в сфері деокупації, були взаємно узгодженими з чинним нормативно-правовим забезпеченням України, Стратегією деокупації та Планом заходів. Так, вони не повинні суперечити одне одному, проте, повинні бути взаємодоповнюючими, уникати надто великої кількості нових законодавчих актів, та узгоджуватися з міжнародними правовими нормами.

Однак важливо усвідомлювати, що протягом 2014–2025 років наша держава прийняла доволі велику кількість законів та підзаконних актів, а також створила відповідні інституції та посади в органах публічної влади задля реалізації державної політики стосовно Кримського півострова. Загальновідомо, що територіям після повернення під український контроль буде притаманний досить нестабільний розвиток у абсолютно усіх економічних сферах. Вони переважно стикаються з проблемою, пов'язаною із погіршенням стану соціально-економічної інфраструктури, а також з конфліктами міжнаціонального характеру. Водночас, окупаційний режим постійно викликає зміни у ідеології та свідомості людей, які проживають на окупованих територіях.

Зазначимо, що «за весь час окупації АР Крим, українська влада заявляла, що державна політика України стосовно деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій базується на пріоритеті забезпечення безпеки людини та захисту її прав і основних свобод. Зокрема, український парламент відзначає, що відновлення територіальної цілісності України в рамках її міжнародно визнаного державного кордону, включаючи деокупацію Криму, та забезпечення державного суверенітету України є ключовою умовою завершення війни та встановлення миру» [1].

Тому, можна дійти висновку, що в процесі розробки програм комплексного відновлення виникають проблеми, пов'язані із «неможливістю на сьогодні реально оцінити завдані збройною агресією рф збитки та неможливість обстежити об'єкти нерухомого майна, щоб визначити точний розмір необхідних коштів для відновлення. Відповідно виникають складності з написанням проектів, що є складовою частиною програми комплексного відновлення. Зазначені проблеми

потребують участі держави в їх вирішенні. Серед таких заходів є застосування методів дистанційної фіксації руйнувань та пошкоджень об'єктів нерухомого майна, у т.ч. за допомогою інформаційних продуктів дистанційного зондування землі, зокрема космічної та аерофотозйомки» [2]. На нашу думку, це дозволить чітко визначити статус зруйнованих об'єктів. Проте, провести відповідне оцінювання збитків на сьогоднішній день практично неможливо, адже дотепер ведуться активні бойові дії.

Отже, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що деокупацію та реінтеграцію Криму слід вважати досить складним та багатоаспектним процесом, що вимагає детального аналізу та врахування різноманітних чинників. Попереднє планування та співробітництво зі світовою спільнотою є важливими складовими ефективного та мирного повернення Криму під український контроль. Наша держава протягом останніх одинадцяти років активно працює над проблемою реінтеграції, ухвалює нормативно-правові акти, а також розробляє різноманітні концепції. Проте на даний час, зважаючи на те, що Україна перебуває в умовах воєнного стану, потрібно передусім створити цілісний ефективний механізм реінтеграції, який опирається на минулий досвід, а також на сучасне геополітичне та післявоєнне становище.

На нашу думку, в процесі реінтеграції АР Криму доцільно використати вітчизняну практику переорганізації та створення таких інституцій, які б безперервно працювали на території Кримського півострова, попри ризики повторного ворожого вторгнення або місцевого сепаратизму. В процесі аналізу існуючих програмних державних документів та стратегій можна відзначити, що існують доволі сприятливі перспективи розвитку даної території після повернення під український контроль.

В той же час, для забезпечення вдалого процесу реінтеграції АР Криму, необхідно налагодити роботу таких напрямків: державної політики, суб'єктів, тобто виконавців, а також інструментів реінтеграції. Також необхідно створити документ, який би включав пріоритетні заходи, які наша держава планує здійснити після повернення під свій контроль даної території. В даному документі необхідно чітко визначити потребу у відновленні публічної влади в Криму, формуванні кадрового потенціалу, відновлення судочинства, а також притягнення до відповідальності усіх винних у воєнних злочинах.

В цілому проблеми відновлення АР Крим в умовах деокупації та реінтеграції полягають у: відновленні інфраструктурних об'єктів (пошкодження, заподіяні військовими діями, потребують великих зусиль та фінансового забезпечення для відновлення зруйнованих інфраструктурних об'єктів), забезпеченні соціального захисту (забезпечення суспільних потреб, зокрема потреби в житлі, медичному

обслуговуванні, психологічній допомозі тощо), створенні сприятливих передумов для державної регіональної політики (потрібно створити сприятливі передумови для реалізації державної політики, покликаної відновити та розвивати Кримський півострів, зважаючи на його специфіку та потреби), а також у фінансовій спроможності (важливо забезпечити високий рівень фінансової стабільності та автономії даної території, що є необхідною передумовою для його ефективного функціонування). При цьому важливу роль відіграє інституціоналізація показників розподілу бюджетних ресурсів та проведення громадського контролю за їх використанням.

Відтак, ефективність відновлення АР Крим в умовах деокупації та реінтеграції залежить від співробітництва зі світовою спільнотою, активного залучення громадськості, а також від стратегічних напрямів відновлення. Важливу роль при цьому повинна відігравати допомога інших держав, міжнародних організацій та громадських ініціатив стосовно забезпечення мирного розвитку та процвітання Кримського півострова.

Список використаних джерел:

1. Шаповалова А. М. Перспективи та виклики реінтеграції АР Крим. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. Випуск 37. С. 213–221.
2. Ольшанський О.В. Відновлення постраждалих територій в Україні: основні проблеми. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/28919/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%2028.05.2024%20%D0%A1%D0%9D%D0%A3%20%282%29.pdf#page=271>